

Boekbespreking

Prof. dr. J. W. Zwemmer

'Verrekenen van verliezen'

Serie Belastingconsulentendagen, Nummer 28
Uitgeverij FED-Deventer 1983,
53 blz., f 20,20

In dit boekje, een weergave van het gesproken woord op de belastingconsulentendag van 15 april 1983, wordt de fiscaal geschoolde lezer een menu van ideeën, suggesties en concrete voorstellen op het terrein van de fiscale verliesverrekening voorgeschoteld.

Na enige sceptische bespiegelingen van prof. mr. Ch. P. A. Geppaart rond het thema 'deregulering' in het huidige fiscale tijdsbeeld volgt het betoog van Zwemmer. Daarna zijn opgenomen de discussiebijdragen van dr. J. J. H. Jabobs en mr. O. Netze. Het boekje besluit met een weerwoord van Zwemmer.

De laatste ontvouwt zijn betoog langs een viertal hoofdlijnen. Na een schets van de structuur van het belastbaar inkomen trekt hij conclusies voor de verliesverrekening bij natuurlijke personen. Vervolgens komt de structuur van de vennootschapsbelasting aan de orde, waarna wederom conclusies getrokken worden voor de verliescompensatie bij lichamen.

Met betrekking tot de verliescompensatie in de inkomstenbelasting bepleit Zwemmer een regeling waarin, anders dan thans het geval is, wordt aangesloten bij de systematiek die eigen is aan elk van de inkomenscomponenten. De verrekening van negatief inkomen behoort zijns inziens afhankelijk te zijn van de oorsprong van dit verlies. De binnenjaarse saldering van positieve en negatieve inkomensbestanddelen als gegeven aanvaardend bepleit hij dan een onbeperkte compensatie van verliezen die het gevolg zijn van negatieve winst uit onderneming met positieve winsten van andere jaren.

Voor verliezen voortgevloeid uit negatieve zui-vere inkomsten bepleit hij eveneens een onbeperkte, zij het uitsluitend voorwaartse compensatie met positieve inkomens.

Ten aanzien van draagkrachtverminderende uitgaven ziet Zwemmer geen enkele reden tot buitenjaarse compensatie. De uitgaven hangen niet samen met een bron. Zij dienen in aanmerking te worden genomen in het jaar waarin de draagkrachtvermindering door de

belastingplichtige wordt gevoeld en dienen slechts in dat jaar gesaldeerd te worden met positieve inkomensbestanddelen.

Het valt op dat het principe van een aldus vertakte verliesverrekening in de inkomstenbelasting, door Jacobs en Netze worden onderschreven. Ik heb zo mijn bedenkingen. Het inkomen is een abstracte grootheid die fungeert als maatstaf voor de bijdrageverplichting die door de Staat op de burger kan worden gelegd. Hoeveel die burger moet bijdragen dient in principe te worden afgemeten aan zijn financiële positie gedurende zijn leven, niet aan de positie van een enkel jaar.

Dat niettemin op jaarbasis belasting wordt geheven steunt op tal van goede, praktische gronden. Daardoor wordt het principe echter niet aangetast. Daarmee is het postulaat van een onbeperkte saldering van inkomensbestanddelen in de tijd gegeven. Het feit dat de verschillende inkomensbestanddelen, zoals wij die kennen, een eigen systematiek kennen doet daar niet aan af.

De denkbaarheid van een vertakte verliescompensatie hangt min of meer toevallig samen met het door de wetgever gekozen inkomensbegrip. Zou de belastingwetgever in het verleden de vermogensvergelijkingstheorie als leidende inkomensstheorie hebben verkozen dan zou een vertakte verliescompensatie niet denkbaar zijn. De noodzaak van een over de jaren heen reikende verliescompensatie zou niettemin onverkort aanwezig zijn.

Tegen de achtergrond van een beperkte verliescompensatie krijgt het betoog van Zwemmer een ander reliëf. Zijn analyse laat zien waar in ieder geval niet en waar desnoods wel ruimte is voor beperking van verliescompensatie. De bestaande beperkingen zouden op zijn minst voor ondernemingsverliezen doorbroken moeten worden.

Met betrekking tot de vennootschapsbelasting onderscheidt Zwemmer verlengstuklichamen (te vergelijken met personenassociaties) en niet-verlengstuklichamen (te vergelijken met kapitaalassociaties).

Ten aanzien van niet-verlengstuklichamen wordt wederom een onbeperkte verliescompensatie bepleit.

Ten aanzien van binnenlandse verlengstuklichamen (bijv. de eenmans-BV), die een onderneming drijven, oppert Zwemmer de mogelijkheid van een facultatieve verrekening van verliezen met de inkomens van deelgenoten (natuurlijke personen zowel als lichamen), die het gehele jaar deelgenoot zijn geweest.

In zijn discussiebijdrage noemt Netze dit voorstel theoretisch niet houdbaar en praktisch onuitvoerbaar. Voor zover het deelgenoten-natuurlijke personen betreft wijst hij er bijvoorbeeld op hoe ten aanzien van een eenmans-BV in een tweede generatie het aantal aandeelhouders reeds sterk toeneemt. Het onderscheid tussen beide vormen lijkt hem in de praktijk moeilijk vast te stellen. Voorts is hij van mening dat vrijwillig voor de BV-vorm wordt gekozen en er geen rechtsgrond is om op het punt van de verliesverrekening onderscheid te maken tussen aandeelhouders van een grote BV of NV en die van een kleine BV. Ook kan men zich afvragen of een ab-verlies kan cumuleren met een daaraan voorafgegane verrekening met het belastbare inkomen van een verlies van de BV.

Dient dan de verkrijgingsprijs te worden aangepast?

En hoeveel verlies mag verrekend worden indien in de loop van het jaar een deel van het pakket wordt vervreemd? Kortom, aan dit voorstel van Zwemmer lijken nogal wat problemen verbonden die verder reiken dan het beperkte gebied van de verliescompensatie.

Jacobs toonde zich met betrekking tot de verliesverrekening van ondernemingen eveneens voorstander van een onbeperkte compensatie, daarbij, evenals Netze, een ondernemingsbelasting met een proportioneel tarief als ideaal uitgangspunt kiezend. De figuur van de negatieve aanslag in geval van verliezen vormt zijn basisconcept. Dit komt neer op verrekening van positieve en negatieve belastingbedragen. Ik neem aan dat bedoeld is dat die negatieve aanslagen in totaliteit nimmer meer kunnen bedragen dan de positieve aanslagen uit het verleden.

Op meer korte termijn haalbaar acht hij onder andere een verlenging van de compensatietermijnen, een andere volgorde van de achterwaartse verliescompensatie alsmede een andere verrekeningsvolgorde van aanloopverliezen en gewone verliezen. Ook bepleit hij (o.a.) de figuur van de voorlopige carry-backbeschikking en het stellen van een termijn waarbinnen de inspecteur verplicht is een beschikking te geven. Een voorrangsregeling ingeval van verliezen lijkt hem eveneens zinvol. Uit de discussiebijdrage van Netze vermeld ik nog, na hetgeen daarover hiervoor al is gezegd, de opmerking dat zijn praktijkervaring uitwijst dat de huidige compensatietermijnen niet voldoende zijn. Een belangrijke constatering. De oplossing van de verliesproblematiek bij ondernemingen ontwikkelt Netze vervolgens in de richting van een ondernemingsbelasting. In dat licht bepleit hij een onbeperkte verliescompensatie, zij het gebonden aan het bestaan van de onderneming.

Een vaststelling van verliezen bij beschikking acht Netze in ieder geval noodzakelijk.

De vele suggesties op deze belastingconsulentendag (uiteraard is hier slechts een beperkt aantal genoemd) lijken inmiddels door te klinken in de plannen van de regering. Onlangs is een wetsontwerp ingediend inhoudende: een verandering van de volgorde van de achterwaartse verliesverrekening en die van de aanloop- en gewone verliezen; een verruiming van de achterwaartse verliescompensatie tot drie jaar en een voorlopige carry-backbeschikking.

Budgettair haalbaar en in het licht van de economische situatie noodzakelijk acht ik tenminste ook: een verruiming van de voorwaartse verliescompensatie en de vaststelling van verliezen bij beschikking.

Het wetsontwerp trekt niet de consequenties waarnaar de betogen van de sprekers op sommige punten eenduidig voeren. Daarmee blijft dit boekje actueel en zeer aanbevelenswaardig voor de fiscalist die in kort bestek op zeer fundamentele wijze de verliescompensatieproblematiek in ogenschouw wil nemen.

Drs. A. C. Rijkers

Boekbespreking

Periodieke berichtgeving door ondernemingen

Limperginstituut, Amsterdam, 1984, 139 pag.
Prijs f 52,50

Reagerend op de toegenomen belangstelling voor de wijze waarop ondernemingen informatie verstrekken, heeft het Limperginstituut een onderzoek doen instellen naar enerzijds de mogelijkheden aan de zijde der informatierverschaffers, anderzijds de behoeften aan de zijde der informatiegebruikers. Dit onderzoek werd uitgevoerd door een werkgroep die onder leiding stond van R. van der Torn R.A. De uitkomst ligt thans voor ons in de hier besproken publicatie.

De studie is opgezet in 5 delen. Na een Verantwoording (I) en een Samenvatting (II) treffen wij als deel III aan een Basisfilosofie, als deel IV een Inventarisatie van de huidige periodieke berichtgeving en als deel V een Gebruikersonderzoek. De studie wordt afgesloten met een twintigtal bijlagen.

De onderzoekers zijn er bij hun gedachtenontwikkeling van uitgegaan, dat ondernemingen - en dan met name de grote - een maatschappelijke verantwoordelijkheid jegens de deelgenoten hebben, hetgeen noopt tot een informatieverstrekking die de deelgenoten in staat stelt zich een oordeel te vormen over de effecten die uitgaan van het ondernemingsgebeuren en over de beslissingen die op grond daarvan worden genomen. De maatschappelijke berichtgeving, omvattend financiële en niet-financiële informatie, vindt een grens in de privacy waarop ook de onderneming recht heeft.

In de studie wordt de informatie gerubriceerd in 5 hoofdcategorieën, t.w. Financieel - Personeel en organisatie - Milieu en omgeving - Primair proces - Commercieel. Deze worden behandeld naar 4 aspecten t.w. Beleid - Operationalisering beleid - Stand van zaken - Toekomstgerichtheid. Een en ander werd uitgewerkt tot checklists, bevattende 565 informatie elementen, welke weer werden opgedeeld tot 56 clusters. Met behulp van deze vragenlijsten werd vervolgens de informatie, verstrekt door 38 ondernemingen, in hun jaarverslag of op andere wijze, geanalyseerd en een score bepaald. Deze scores geven een in-

dicatie welke informatieclusters frequent dan wel juist zelden in de praktijk voorkomen. Het rapport poogt ook verklaringen te geven voor hetgeen werd waargenomen.

Belangwekkend is ook deel V van de publicatie, Gebruikersonderzoek. Het zwakke punt in veel geschriften immers is, dat men zich baseert op veronderstellingen ten aanzien van informatiewensen en -behoeften bij het publiek zonder die veronderstellingen te toetsen door empirisch onderzoek. Bij het onderzoek waarover nu verslag wordt gedaan, moesten ingrijpende beperkingen worden toegepast, niet als gevolg dat ook nu weer de resultaten niet als representatief zijn te beschouwen. Dit neemt niet weg, dat het rapport een stap op de goede weg is. In elk geval werd door interviews systematisch onderzocht in hoeverre bij representanten van gebruikersgroeperingen behoefte bestond aan de eerdergenoemde 565 informatie-elementen. Opvallend in de studie is de conclusie, dat in het algemeen de geënqueteerde gebruikerscategorieën minder informatie verlangen dan uit de basisfilosofie zou kunnen worden afgeleid. Een verklaring van dit verschijnsel wordt niet gegeven.

Aan de werkgroep staat niet voor ogen, dat de regelgeving met betrekking tot de informatieverstrekking zou moeten worden uitgebreid. Zij meent dat ondernemingen in vrijheid zelf moeten kunnen bepalen, hoe zij zich van hun maatschappelijke verantwoordelijkheid kunnen kwijten. Wel meent men dat een raamwerk als leidraad zou kunnen worden ontwikkeld, terwijl ook een voortgezet gebruikersonderzoek wordt aanbevolen.

Wij menen dat deze studie belangwekkend materiaal bevat, en aanknopingspunten geeft voor verder onderzoek. De lange duur van het onderzoek (het werd geïnitieerd in 1978) bewijst overigens dat onderzoeken van deze aard allerm minst eenvoudig liggen, en zowel in voorbereiding als in uitvoering zeer veel tijd vergen.

Wij wensen deze publicatie in veler handen.

J. A. Burggraaff